

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL GALIMAI DISKRIMINUOJANČIOS TELETRADE REKLAMOS

2016-08-02 Nr. (16)SI-38)SP-87

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – ir Tarnyba) gavo elektroninį skundą, kuriame nurodoma, jog socialiniame tinkle LinkedIn esanti UAB „TeleTRADE Vilnius“ reklama galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas. Skunde nurodoma, jog tokio pobūdžio reklama propaguoja seksizmą bei stereotipus.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 str. 3 d., nusprendė pradėti tyrimą savo iniciatyva.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. birželio 6 d. raštu Nr. (16)SI-38)-461 kreipėsi į UAB „TeleTRADE Vilnius“, prašydama paaiškinti: kokia yra šios reklamos idėja, tikslinė grupė; kaip apnuoginta iki krūtinės moteris su išsižiojusiom lūpom, kurių link nukreipta liniuotė, siejasi su bendrovės vykdoma veikla; kodėl liniuotės išdėstymas yra moters žandikaulio lygmenyje; koks ryšis yra tarp liniuotės ir išsižiojusių moters lūpų; kodėl moteris yra apnuoginta ir išsižiojusi; kodėl po žodžių „KOKIO DYDŽIO TAVO...“ yra daugtaškis, t.y., koks sakinio pratęsimas turėtas omenyje, ir kodėl tie žodžiai yra paryškinti. Taip pat prašė informuoti, kokiose Lietuvos vietose ši reklama viešinama, koks viešinimo terminas, kas yra šios reklamos užsakovas bei kas yra atsakingas už šios reklamos viešinimą, bei pateikti kitą, reikšmingą informaciją, susijusią su tiriamu skundu bei galimu prieštaravimu Lietuvos Respublikos lygių galimybių bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų nuostatomis.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 dalimi, 2016 m. birželio 6 d. raštais Nr. (16)SI-38)S-462, Nr. (16)SI-38)S-463 kreipėsi į Lietuvos reklamos biurą, Vilniaus universiteto Lyčių studijų centro, Mykolo Romerio universiteto Lyčių tyrimo laboratorijos, Šiaulių universiteto Lyčių studijų centro atstovus, prašydama pateikti minėtos reklamos vertinimą dėl galimo prieštaravimo Lietuvos Respublikos nacionalinei teisei, Lietuvos reklamos etikos kodeksui, visuomenėje galiojančioms moralės, etiško elgesio normoms bei kitoms socialinėms vertybėms.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 dalimi, 2016 m. liepos 1 d. raštu Nr. (16)SI-38)S-522 kreipėsi į TALETRADE-DJ INTERNATIONAL CONSULTING LTD atstovybę Lietuvoje ir LinkedIn, prašydama pateikti informaciją dėl Teletrade reklamos užsakymo ir pobūdžio.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Vilniaus universiteto Lyčių studijų centras 2016 m. birželio 6 d. raštu Nr. 320000-16-6 konstatavo, jog remiantis visuomenėje priimtomis moralės, etiško elgesio bei socialinių vertybių nuostatomis, reklama yra vulgari, turinti seksualinę potekstę. Reklamoje moteris yra pažeminama, vaizduojant ją kaip sekso objektą bei sudaiktinant.

2. Mykolo Romerio universiteto Lyčių tyrimų laboratorijos vadovė 2016 m. birželio 16 d. raštu pažymėjo, jog reklamos kūrėjai pasitelkia sąlyginai sarkastiška erotinio pobūdžio vaizduojamą manierą, kuri visuomenėje sukuria pagrindą traktuoti moterį kaip geismą tenkinantį objektą, tuo paminant moters garbę ir orumą ir asmenybės privalumus, lygiaverčius vyrams, bei dar labiau įtvirtinant stereotipines nuostatas apie žemesnę moters vietą visuomenėje ir tariamą buitinę namų ruošos ir malonumų tenkinimo paskirtį.

3. UAB „TeleTRADE Vilnius“ 2016 m. birželio 28 d. raštu informavo, jog UAB „TeleTRADE Vilnius“ yra sustabdžiusi savo veiklą nuo 2015 m. spalio 23 d. ir jokių reklamų neužsakė.

4. TALETRADE-DJ INTERNATIONAL CONSULTING LTD atstovybė Lietuvoje 2016 m. liepos 11 raštu Nr. 2 informavo Tarnybą, kad tokio pobūdžio reklamos atstovybė neužsakinėjo, mokėjimų nedarė, reklamos kilmė nežinoma.

5. LinkedIn elektroniniu paštu informavo, jog LinkedIn platforma priklauso fastcompany.com.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar TeleTRADE reklama, kurioje vaizduojama apnuoginta iki krūtinės moteris su išsižiojusiom lūpom, kurių link nukreipta liniuotė bei užrašas „KOKIO DYDŽIO TAVO...“, neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ str. 2 p.,

įpareigojančiam prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. Taip pat vertinama, ar minėta reklama nepažeidžia Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p., nustatančio, kad prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, privalo užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

2. Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

3. Vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 23 str., lygių galimybių kontrolierius tirdamas skundą, privalo išsiaiškinti:

- 1) skunde minimų sprendimų ar skundžiamų veiksmų buvimo ar nebuvimo faktą;
- 2) kuo remiantis ir kokiomis aplinkybėmis sprendimai arba veiksmai padaryti;
- 3) ar skunde minimi sprendimai arba veiksmai prieštarauja įstatymams bei kitiems teisės aktams;
- 4) kas padarė pažeidimą, dėl kokių priežasčių (ar tikslų) tai padaryta, koks pažeidimų mastas, kaip pažeidimą padariusieji asmenys aiškina savo veiksmus;
- 5) kokie faktai ar įrodymai patvirtina padarytą teisės aktų pažeidimą.

Minėta teisės norma imperatyviai nustato, kokios aplinkybės turi būti atskleistos atlikus skundo tyrimą.

Nagrinėjamu atveju LinkedIn, kurio tinklapyje buvo pastebėta TeleTRADE reklama, neatsako už jo reklaminę platformą. Elektroniniu paštu užklaustas fastcompany.com., paaiškinimo dėl TeleTRADE reklamos užsakymo negauta.

Atsižvelgiant į tai, kad reklamoje minimas TeleTRADE prekės ženklas, tyrimo metu buvo ieškomos įmonės, turinčios ryšį su minėtu prekės ženklu. Juridinių asmenų registre registruotos dvi

įmonės, kurių pavadinime yra TeleTRADE, kaip prekės ženklo pavadinimas, tai TELETRADE-DJ INTERNATIONAL CONSULTING LTD atstovybė Lietuvoje ir UAB „TeleTRADE Vilnius“. Atliekant tyrimą, TELETRADE-DJ INTERNATIONAL CONSULTING LTD atstovybė Lietuvoje 2016 m. liepos 11 d. raštu Nr. 2 informavo, jog tokio pobūdžio reklamos įmonė neužsakinėjo, mokėjimų nedarė ir reklamos kilmė nėra žinoma. UAB „TeleTRADE Vilnius“ 2016 m. birželio 28 d. raštu informavo Tarnybą, kad įmonė yra sustabdžiusi savo veiklą nuo 2015 m. spalio 23 d. ir jokios reklamos užsakymų nedarė. Aplinkybes, jog įmonė sustabdžiusi savo veiklą, patvirtina ir Valstybinės mokesčių inspekcijos išrašas dėl informacijos apie mokesčių mokėtojus/PVM mokėtojus.

4. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. nurodyta, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Asmenų lygybės principas yra konstitucinės žmogaus prigimtinės teisės būti traktuojamam vienodai garantija. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 17/97).

5. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos moterų ir vyrų lygios teisės, bei uždrausti bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, ypač kai tai susiję su šeimine ar santuokine padėtimi, 5¹ str. 2 d. įpareigoja prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. To paties įstatymo 7¹ str. 2 d. nustato, kad prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

6. Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 d. 2 p. įpareigoja prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant,

užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą

Vertinant aptariamą reklamą moterų ir vyrų lygių galimybių požiūriu, konstatuotina, jog reklama yra vulgari, turinti seksistinę potekstę. Pritartina Mykolo Romerio universiteto Lyčių tyrimo laboratorijos vadovės išvadai, jog reklamos kūrėjai peržengė pažangioje visuomenėje priimtinas padarumo ir kultūros ribas, pateikiant moterį kaip erotinį objektą, taip sumenkinant jos orumą. Reklamos kūrėjai pasitelkė erotinio pobūdžio vaizduojamą manierą, kuri visuomenėje sukūrė pagrindą traktuoti moterį kaip geismą tenkinantį objektą.

Išanalizavus tyrimo metu surinktą informaciją bei įvertinus TeleTRADE reklamą, darytina išvada, jog seksistinis moters vaizdavimas prekių reklamoje skatina lyčių nelygybę, nes formuoja menkinantį, nepagarbų požiūrį į moterį, priskiriant moteriai ne socialiai reikšmingą vaidmenį visuomenėje, bet paverčiant ją įrankiu, daiktu vyrų pramogoms bei malonumams tenkinti, kas prieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ str. 2 d., įpareigojančiai prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, bei Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 d. 2 p., įpareigojančiam prekių pardavėjus, gamintojus ar paslaugų teikėjus, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Tačiau atsižvelgiant į tai, kad tyrimo metu nepavyko surasti visų būtinų, objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą, t.y., išsiaiškinti, kuo remiantis ir kokiomis aplinkybėmis sprendimai arba veiksmai padaryti bei kas padarė pažeidimą, dėl kokių priežasčių (ar tikslų) tai padaryta, koks pažeidimų mastas, kaip pažeidimą padariusieji asmenys aiškina savo veiksmus, tyrimas nutraukiamas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 15 str., Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

Nutraukti tyrimą Nr. (16)SI-38, trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė